

- Oblivion. (n.d.). *In The Free Dictionary by Farlex*. Retrieved February 23, 2021, from <https://www.thefreedictionary.com>.
- Palahniuk, Ch. (2007). *Biitsivskiy klub* [Fight club]. (I. Strongovskiy, Trans.). Kharkiv: Folio..
- Palahniuk, Ch. (2006). *Fight Club*. London: VintageBooks.
- Pavilenis, R. I. (1983). *Problemy` smy`sla: sovremenny`j logiko-filosofskij analiz yazy`ka* [Problems of meaning: modern logical-philosophical analysis of language]. Moskva: My`sl`.
- Polanik, Ch. (2017). *Biitsivskiy klub* [Fight club]. (O. Lesko, Trans.). Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia.
- Revzin, I. I., & Rozenczvejg, V. Yu. (1964). *Osnovy` obshhego i mashinnogo perevoda* [Fundamentals of General and Machine Translation.]. Moskva: Vy`sshaya shkola.
- Rozenczvejg, V. Yu. (1983). Zhurnal kanadskikh perevodchikov META [Canadian Translators Journal META]. *Tetrad Perevodchika*, 20, 91–102.
- Rylskiy, M. T. (1975). *Mystetstvo perekladu* [The art of translation]. Kyiv: Radianskiy pismennyk.
- Shvejcz, A. D. (1973). *Perevod i lingvistika. (Gazetno-informacziorny`j i voenno-publiczisticheskij perevod)* [Translation and linguistics. (Newspaper informational and military journalistic translation)]. Moskva: Voenizdat.
- The Guardian (2004). *It's Paula-nick*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/books/2004/mar/24/fiction.chuckpalahniuk>.
- Zabuttia. (n.d.). *In Slovnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved February 23, 2021, from <http://sum.in.ua/>.

УДК 316.1:800.86:33

**MECHANISMS OF ORTHODONTIC TERMS CREATION
IN ENGLISH LANGUAGE
СЛОВОТВІРНІ МЕХАНІЗМИ ГЕНЕЗИ
ОРТОДОНТИЧНИХ ТЕРМІНІВ У АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

Каріна КАРАТІНЦЕВА

Буковинський державний медичний університет

karatintsevak@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-3093-5013

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2021.831-832.69-77>

The study of terminology and lexical fields of specialized lexis is an important issue in linguistics. Special attention should be devoted to the medical terminology, which branches into different areas, is heterogeneous in its composition and has specific properties and patterns. The article is devoted to the classification and structural analysis of orthodontic English terminological units.

The objective of the article is to study the main word-forming mechanisms of orthodontic terms in English, their classification, characteristics, and comparison. The research is based on methods of analysis, synthesis and comparison of terminological units of English orthodontic text (scientific articles, monographs and textbooks). Using structural analysis, English orthodontic terms were classified according to the methods of their creation. The field of terminology "Orthodontics" is classified and divided into 4 categories: "Anatomy of the Oral Cavity", "Symptoms and Diseases", "Professional Orthodontic Activity" and "Treatments". It is determined that the most common word-forming means are morphological and terminological phrases, which are characteristic to most categories. A lot of the lexical units of the category "Anatomy of the Oral Cavity" are borrowed from Latin and Greek or contain word-forming affixes. The category "Symptoms and Diseases" contains a lot of phrases. A special feature of "Professional Orthodontic Activity" is the graphic units of the written orthodontic text, which are formed by abbreviations and combined abbreviations. "Treatments" are characterized by abbreviations and combined abbreviations.

Key words: orthodontic terminology, orthodontic discourse, abbreviation, term formation, lexical units, graphic units

Вивчення термінології та термінополів є актуальним питанням лінгвістики. Особливої уваги варта медична термінологія, яка розгалужується на різні напрями, є гетерогенною за своїм складом та має специфічні властивості та закономірності кожного напрямку. Статтю присвячено класифікації та структурному аналізу ортодонтичних англійських термінологічних одиниць.

Метою статті є дослідження основних словотвірних механізмів ортодонтичних термінів у англійській мові, їх класифікація, характеристика та порівняння. Дослідження ґрунтується на методах аналізу, синтезу та порівнянні термінологічних одиниць англійського ортодонтичного тексту (наукових статтях, монографіях та підручниках). За допомогою структурного аналізу відбувалась класифікація англійських ортодонтичних термінів за способами їх творення. Термінополе "Ортодонція" поділено на 4 категорії: "Анатомія органів порожнини рота", "Симптоми та захворювання", "Професійна ортодонтична діяльність" та "Засоби лікування". Визначено, що найпоширенішим словотвірним засобом є морфологічний, а полікомпонентні терміни-словосполучення характерні для більшості категорій. Значна частина лексичних одиниць категорії "Анатомія органів порожнини рота" запозичена з латинської та грецької мов або утворена за допомогою афіксації. Категорії "Симптоми та захворювання" притаманне словоскладання та використання полікомпонентних термінів-словосполучень. Особливою характеристикою "Професійної ортодонтичної діяльності" є графічні одиниці письмового ортодонтичного тексту, які утворюються за допомогою скорочень та комбінованих скорочень. Для "Засобів лікування" характерна аббревіація та комбінована аббревіація.

Ключові слова: ортодонтична термінологія, ортодонтичний дискурс, словотворення, аббревіація, термінотворення, лексичні одиниці, графічні одиниці.

Вступ. Вивчення структурних та семантичних властивостей терміна та термінополів є актуальним питанням прикладної лінгвістики. Одним з основних завдань вчених, які досліджують термінологію, є її категоризація та чітка організація як певної системи, адже проблеми моносемії чи полісемії термінів, а також термінологізації, детермінологізації чи транстермінологізації лексичних одиниць, досі не вирішені. Виконавши це завдання, терміни можна буде стандартизувати, а відтак полегшити та уніфікувати розуміння значення цих лексичних одиниць. Дослідження термінологічної лексики у діахронічному розрізі також дозволяє встановити резерви мови, за рахунок яких відбувається розширення чи звуження номінативних властивостей лексичних одиниць.

Сучасній медичній термінології притаманний швидкий розвиток та утворення нових лексичних одиниць через науково-технічний прогрес. Власне медична термінологія є ядром професійної медичної лексики, гетерогенною за своїм складом і має специфічні закономірності складу і номінування феноменів для кожної окремо галузі. Нами запропонований розгляд словотвірних механізмів генези ортодонтичних термінів.

Для детальнішого структурного аналізу словотвірних засобів ортодонтичної термінології, була запропонована їх класифікація на 4 категорії згідно їх семантичних властивостей. Кожну з них ми структурно проаналізували та порівняли з іншими.

Дослідженням термінології та медичного термінополя присвячено багато робіт українських лінгвістів, серед яких Бялик В. Д., Іващенко В. Л., Кияк Т. Р., Кійко С. В., Косенко А. В., Пирогова В. І., Симоненко Л. О., Скороходько Е. Ф., Сліпецька В. Д., Снітовська О. Й., Соколов В. В., Шалаєва Г. А. та ін. Зокрема, Косенко А. В. визначає основні характеристики медичної термінології (Косенко, 2015), а Шалаєва А. В. (Шалаєва, 2014) аналізує структурні особливості багатокомпонентних медичних термінів. Кожна галузь медичної системи містить окремі характеристики та властивості, чим становить інтерес для її структурного та семантичного дослідження. Втім, власне ортодонтична термінологія ще не була досліджена та класифікована лінгвістами.

На матеріалах англomовного наукового тексту (монографія (James A. McNamara Jr., Sunil D. Kapila, p. 379) та каталогу (Dentraurum, p. 522), загальним обсягом 901 с.) ми дослідили найбільш вживані ортодонтичні терміни з наступною метою: їх класифікація за семантичними ознаками, виявлення словотвірних/формоутворюючих механізмів кожної з окреслених семантичних категорій, їх характеристика та структурний аналіз лексичних та графічних одиниць. Основними завданнями стали визначення основних категорій термінополя "Ортодонтія", їх підкатегорій, виявлення структурних особливостей ортодонтичних термінів, визначення найбільш характерних механізмів генези для кожної категорії.

Методи дослідження. У дослідженні були використані методи синтезу ортодонтичних термінологічних одиниць за частотою вживання на базі монографії та каталогу, їх порівняння, структурний та функціональний аналіз.

Результати та обговорення. За М. Ф. Алефіренком, семантична мережа кожної мови утворюється за допомогою етнокультурної системи значень, властивої кожній окремій мові. У процесі вибору слова для побудови вербальної форми тексту активується система значень мови, яка, в свою чергу, активує концептуальну мережу відповідної культури, що є її основою. У результаті відбувається асоціювання фрагментів мовної та позамовної інформації з конкретними лексичними одиницями (Алефіренко 2014, с. 208–209).

Виходячи з цього, у навколоядерний простір ортодонтичної системи (який складають лексичні одиниці, що стосуються основних семантичних центрів (ядер) цього термінополя) входять терміни (архілексеми), що репрезентують вербальне вираження ортодонтичних понять, навколо яких групуються інші терміни. Таким чином, в просторі термінополя "Ортодонтія" формується поліядерна структура, яка складається з кількох центральних категорій.

Пропонуємо таку класифікацію та поліядерну структуру цього термінополя за їх семантичними ознаками:

- 1) анатомія органів порожнини рота, до якої входять зуби, щелепи, та органи ротової порожнини;
- 2) симптоми та захворювання, до яких входять дефекти розвитку зубів, щелеп та аномалії прикусу;
- 3) професійна ортодонтична діяльність, до якої входять діагностика, профілактика, лікування;

4) засоби лікування, до яких входять ортодонтичні інструменти, матеріали та пристрої.

Такі архілексеми допомагають отримати кумулятивне уявлення про термінополя і особливості понятійних зв'язків, що існують в ньому.

Словотвірні засоби генези термінів органів порожнини рота.

Структурний аналіз генерації та розвитку ортодонтичного термінополя, а саме термінів, які за семантичними ознаками відносяться до цієї галузі медицини, дозволяє визначити однослівні (монолексемні, однокомпонентні) ортодонтичні терміни, які позначають певне наукове поняття, будучи однозначними, і не вимагають їх розтлумачення для фахівця.

Залежно від способу утворення та характеру відносин з іншими термінами-словами вони поділяються на наступні типи: похідні, непохідні та утворені словоскладанням і складанням коренів. Непохідні терміни представлені однією кореневою морфемою (*пульпа / pulp, ікло / canine*). Похідні терміни, що представляють в даний час найбільш продуктивний морфологічний спосіб терміноутворення, генеруються афіксальними (суфіксальними, префіксальними, префіксально-суфіксальними) способами словотворення: *внутрішньоротовий / intraoral (intra- + -oral), малий корінний зуб / premolar (pre- + -molar), різцевий / incisal (in- + -cis- + -al)*.

Варто згадати, що для номінації органів порожнини рота також характерне запозичення термінів з латинської та грецької мов (*верхня щелепа / maxilla, нижня щелепа / mandible* та ін.).

Словотвірні засоби генези симптомів та ортодонтичних захворювань.

На основі проаналізованої нами літератури, виявлено, що найчастішими засобами генези симптомів та ортодонтичних захворювань є словоскладання та утворення полікомпонентних термінів-словосполучень.

Словоскладання полягає в з'єднанні двох або більше кореневих морфем або в їх поєднанні в одну лексичну одиницю, яка пишеться разом або через дефіс, і є поширеною і продуктивною словотвірною моделлю ортодонтичних термінів.

Складна одиниця оформлена як єдине ціле із загальною для компонентів парадигмою: *зубний біль / toothache, пульподонтика / pulpodontics, ортогнатичний / orthognathous, дентаальвеолярний / dentoalveolar*.

Приклади складання слів з дефісною формою написання представимо терміном *заблоковані ікла / blocked-out canines*. У різних словниках і у різних авторів написання разом чи через дефіс цих з'єднань варіюється. Звернемо увагу на думку С. І. Маджаєвої, що "утворення медичних термінів за допомогою словотворчих засобів демонструє величезний потенціал в мовах, що транслюють науково-понятійну інформацію в найтонших смислових відтінках" (Маджаєва, 2011, с. 5-6), а отже зміна структурної форми терміна може впливати на його значення.

На противагу однокомпонентним ортодонтичним термінам, полікомпонентні терміни-словосполучення є одними з найчисленніших у медичній термінології, адже вони з найбільшою повнотою відображають необхідні відмінні ознаки іменованого поняття, тобто виконують номінативну, дескриптивну та класифікуючу функції. Порівняльний аналіз двокомпонентних термінів показує,

що в англійській ортодонтичній термінології наявні частотні двокомпонентні номінативні словосполучення, до складу яких входить ядерний елемент, необхідний для вказівки родової ознаки поняття і тематичної групи, експлікований іменником, і атрибутивний, визначальний елемент, що передає відмінні видові ознаки, представлений прикметником у функції препозитивного визначення.

Номінативні словосполучення представлені комбінацією прикметника або дієприкметника з іменником (узгоджені визначення): *хвороба зубів / dental disease, одонтогенна пухлина / odontogenic tumor, гіпертрофічна тканина / hypertrophic tissue, аномалія змикання зубів / lip incompetence* та ін. Крім того, слід виокремити атрибутивні терміни-словосполучення з іменником у функції визначального елемента (неузгоджені визначення): *прорізування зубів / tooth eruption, розташування зубів / tooth alignment, атрофія м'язів / muscle atrophy*, та ін.

Проаналізувавши структурні моделі ортодонтичних термінів, спостерігаємо наявність багатокомпонентних термінів. Певні двокомпонентні терміни є базою для утворення багатослівних (полікомпонентних) термінів: *periodontitis* → *chronic septic apical periodontitis* (*періодонтит* → *хронічний септичний верхівковий періодонтит*). Таким чином, прості терміни, на відміну від складних, не можуть повністю передати значення складного медичного поняття, зокрема Горбунова Н. Н. стверджує, що "Складні терміни, що з'єднують в одному слові дві або більше кореневі морфеми і терміни-словосполучення позначають високоспеціалізовані поняття, а також дозволяють передати більший обсяг інформації у порівнянні з простими (однокомпонентними) термінами, відображаючи системність понять, їх ієрархію і взаємозв'язок" (Горбунова, 2014, с. 61). Значення цих полікомпонентних поєднань виводиться із значень конститuentів. При цьому слід зазначити, що, чим більш композиційний склад терміна, тим більша ймовірність відсутності багатозначності, висока точність вираження поняття. Багатокомпонентні терміни можуть бути дуже громіздкими, що ускладнює комунікацію, але повністю покривати понятійне поле досліджуваної лексичної системи.

Словотвірні засоби генези термінів професійної ортодонтичної діяльності.

У структурному аспекті утворення термінів на позначення професійної ортодонтичної діяльності визначаємо морфологічний спосіб словотвору, а саме афіксацію: *псевдокишеня / pseudopocket* (*pseudo* + *pocket*), *зняття брекетів / debonding* (*de* + *bonding*), *терміни-словосполучення: потрібне лікування / sought treatment* (*прикм. "sought" + ім. "treatment"*), *гоніальна ширина / gonial width* (*прикм. "gonial" + ім. "width"*).

У письмовому відображенні ортодонтичних термінів особливої уваги заслуговують комбіновані скорочення, до яких також відносяться численні приклади графічних скорочень: поєднань слів і цілих речень, передача інформації з літерними і нелітерними знаками, які використовуються з метою економії часу і простору в професійній комунікації. Такий засіб терміногенези є характерним для письмового професійного дискурсу, а саме заповнення медичних карт при діагностиці, призначення лікування, створення брекетів, хедгірів та ін. Композиційно такий тип скорочень включає скісні риси (так званий знак "слеш"

(від англ. "slash")), крапки, дефіси, курсив, та інші засоби графічного оформлення. Наприклад, "npe" (*new patient examination*), "r / o" (*rule out*) та ін.

Наведемо приклади різнотипних графічних скорочень з ортодонтичних текстових джерел: 1) скісна риска представлена в скороченні словосполучень або складних термінах: англ. "h / o" (*history of*), "n / a" (*not applicable*), "n / c" (*no charge*), "n / d" (*not determined*); 2) знак "&", замінюючий слово "and": "H & C" (*hot and cold*), "P & C" (*post and core*), "P & E" (*prophylaxis and exam*), "P & M" (*papillae and marginal gingiva*); 3) дефісне скорочення: англ. "e-surg" (*electro-surgery*), "non-vtl" (*non-vital*).

До них також відносяться латинські скорочення. В ортодонтичному тексті (документах, статтях) використовуються запозичені абревіатури з латинської мови. Феномен латинських скорочень в англійській полягає в тому, що вони не читаються як латинські слова, а перекладаються англійською мовою: "gtt-" від лат. "gutta" (англ. *drop* / *крапля*); "aq-" від лат. "aqua" (англ. *water* / *вода*); "po-" від лат. "peros" (англ. *by mouth* / *через рот*).

Латинські скорочення можна назвати інтернаціональними скороченнями спеціалізованої мови, ознаками яких є їх регламентованість, тобто підпорядкування встановленим правилам і обмеженням вживання в різних мовах, адаптивність на фонетичному і орфографічному рівнях. Звідси походить висока поширеність латинських скорочень в інструкціях лікарських засобів, наукових статтях і навчальних посібниках.

Багаторічне використання графічних скорочень достовірно свідчить про їх життєздатність, достатню повноцінність як одиниць письмової комунікації.

Словотвірні засоби генези ортодонтичних термінів на позначення засобів лікування.

До засобів лікування належать матеріали, обладнання та устаткування, які використовують ортоданти у своїй професійній діяльності. Через те, що більшість ортодонтичних інструментів складаються з кількох слів на позначення форми та / або призначення, матеріалу та / або виду інструмента, наприклад, *розширювач верхнього піднебіння / Rapid Maxillary Expander (RME)*, їм характерна абревіація. У цьому процесі задіяні як монокомпонентні, так і полікомпонентні термінологічні одиниці.

Вивчення ортодонтичного термінополя показало, що абревіатура є одним із найпродуктивніших способів термінотворення категорії "Ортодонтичні терміни на позначення засобів лікування" (56 з 112 проаналізованих лексичних одиниць). Під впливом екстралінгвістичних і лінгвістичних причин терміни-абревіатури проходять певну адаптацію і закріплення поняття, поповнюють термінологічний фонд.

Зокрема, Маджаєва С. І. стверджує, що "процес термінотворення за допомогою абревіації є "згортанням" форми дефініції і семантичним "згущенням" її плану змісту" (Маджаєва, 2011, с. 4). Фактично, тригером широкого використання скорочень термінологічних одиниць в мовах стає універсальний закон економії мовних засобів і мовних зусиль. Прикладами абревіатур у ортодонтичному термінополі є: *MARA – Mandibular Anterior Repositioning*

Appliance, MPI – Mandibular Position Indicator, OJW – Orthodontic Jaw Wiring, SAS – Skeletal Anchorage System та ін.

Лінгвістичними причинами появи абревіатур, на думку Ю. А. Мазневої, є: 1) можливість і прагнення вимовляти абревіатури як єдині слова; 2) тенденція до моносилабізмів і функціональна уніфікація; 3) використання термінів з коренями грецького та латинського походження (в результаті чого виходять складні терміни, які найчастіше перевищують нормативну довжину слова і тому скорочуються) (Мазнева, 2011). Також Мазнева Ю. А. вважає, що скорочені термінологічні одиниці можна розбити на дві групи залежно від вживання в мові: графічні, що вживаються виключно в письмовій комунікації, і лексичні, що вживаються як в письмовій, так і в усній комунікації (Мазнева, 2008). Диференціація між ними проявляється в тому, що лексичні абревіатури утворюють складноскорочені слова шляхом усічення слова або сталого словосполучення і навіть речення, які мають ознаки окремої лексеми і володіють граматичними категоріями і синтаксичними функціями, тоді як графічні абревіатури умовні і не є самостійними лексемами.

У ортодонтичному тесті англійської мови також можна виявити приклади морфологічних скорочень комбінованого типу (одночасного застосування відсікання та абревіації): "*CompBU*" від "*composite build-up*". Також встановлені терміни, композиційний склад яких представлений поєднанням абревіатур різного характеру і повнозначних лексичних одиниць: "*Ni-Ti instruments*" (*Nickel titanium*), "*SAFsystem*" (*Self-adjusting File*). Терміносполучення, утворені за моделлю абревіатура + іменник, дозволяють в стислій, короткій формі передати великий обсяг вузькоспеціалізованої інформації.

У назвах численних ортодонтичних інструментів також присутні початкові літери. До них відносяться так звані вольфрам-карбідні (*Tungsten Carbide*) інструменти: *bird beak plier with T.C. tips, ribbon-tweed arch short plier TC, TC orthodontic braces removal pliers* та ін.

Висновки. Після поділу термінополя "Ортодонтія" на 4 категорії та структурного дослідження кожної з них, було визначено, що найпоширенішим способом генези термінополя "Ортодонтія" є морфологічний. Він зустрічався у 166 з 211 проаналізованих термінів. Афіксація найбільш характерна для категорії "Анатомія органів порожнини рота", до якої входять зуби, щелепи та органи ротової порожнини (30 з 46 проаналізованих термінів). Значна частина лексичних одиниць на позначення цієї категорії запозичена з латинської та грецької мов – (12 з 46 проаналізованих термінів містили морфеми латинського чи грецького походження). Для категорії "Симптоми та захворювання", до яких входять дефекти розвитку зубів, щелеп та аномалії прикусу, актуальними є словоскладання та використання полікомпонентних термінів-словосполучень (23 з 37 проаналізованих термінів). Особливої уваги заслуговує "Професійна ортодонтична діяльність", адже крім вищезгаданих способів утворення термінів, при діагностиці пацієнта ми не могли оминати заповнення медичних карт, а отже письмовий дискурс. Отже, у словотвірних графічних термінах виділяємо скорочення та комбіновані скорочення. На відміну від усіх інших категорій, серед "Засобів лікування", до яких входять ортодонтичні інструменти, матеріали

та пристрої, особливо часто зустрічається аббревіація та комбінована аббревіація, адже ці способи словотвору дозволяють вмістити більше інформації у стислий лексичний та графічний простір, тому також є актуальними та поширеними у ортодонтичному дискурсі (56 зі 112 проаналізованих термінів). Комбінація аббревіації та лексичних одиниць пояснюється метою відображення матеріалу, форми та призначення інструмента у вузькому графічному просторі.

Як галузь медичної термінології, ортодонтична терміносистема має спільні та відмінні ознаки генези нових лексичних одиниць. Подальшими перспективами є дослідження макро- та мікрополів англійської ортодонтичної термінології, виявлення закономірностей між їх семантичними та структурними аспектами, а також дослідження функцій ортодонтичного терміна у науковому тексті.

Список літератури

Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка : учебное пособие. Москва, 2014. 288 с.

Горбунова Н. Н. Основні морфологічні і морфолого-синтаксичні словотвірні моделі, реалізовані в англомовній термінології менеджменту. *Філологічні науки. Питання теорії і практики*. 2014. № 2. С. 60–66.

Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : збірник наук. праць. Серія "Філологія"*. 2015. №18. С. 68–70.

Маджаева С. И. Способы номинации в медицинской терминологии. *Мир лингвистики и коммуникации*. 2011. № 22. URL:7_22.pdf (tverlingua.ru) (дата звернення 13.02.2021).

Мазнева Ю. А. Аббревируемые юридические термины: структурно-семантический, системно-функциональный и когнитивно-дискурсивный аспекты на материале современного английского языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Ростов-на-Дону, 2011. 24 с.

Мазнева Ю. А. Проблема лингвистического статуса и структуры терминов. *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики*. 2008. № 10. С. 162–167.

Шаласва Г. В. Структурний аналіз сучасної медичної термінології та труднощі перекладу багатокomпонентних медичних термінів. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2014. №1. С. 90–96.

James A. McNamara Jr., Sunil D. Kapila. Surgical Enhancement of Orthodontic Treatment: University of Michigan, 2010. 379 p.

Orthodontics Catalog. Edition 22. Dentaurum. 2020. URL: Orthodontics Catalog, Edition 22 (dentaurum.de) (дата звернення 15.02.2021).

References

Alefirenko, M. F. (2014). *Lingvokul'turologiya: tsennosno-smyslovoe prostranstvo yazyka: uchebnoye posobiye* [Linguoculturology: the value-semantic space of the language: a tutorial]. Moscow.

Gorbunova, N. N. (2014). Osnovni morfolohichni ta morfoloho-syntaksychni slovotvirni modeli, realizovani v anhlomovniy teorii menedzhmenty [Basic morphological and morphological-syntactic word models, implemented in English terminology management]. *Filolohichni nauky. Pytannia teorii i praktyky*, 60–66.

Kosenko, A. V. (2015). Osnovni kharakterystyky anhliskoi medychnoi terminolohii [Basic characteristics of English medical terminology] *Naukoviy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universitetu. Seriya "Philolhiya"*, 68–70.

Madzhaeva, S. I. (2011). Sposoby nominatsyi v meditsynskoi terminologii [Methods of nomination in medical terminology] *Mir lingvistiki i komunikatsii*. Retrieved February, 13, 2021 from 7_22.pdf (tverlingua.ru).

Maznova, Yu. A. (2011). *Abbrevirovaniye yuridicheskije terminy: strukturno-semanticheskij, sistemno-funktsionalnyi i kognitivno-diskursivnyi aspekty na materiale sovremennogo angliyskogo yazyka* [Abbreviation of legal terms: structural-semantic, system-functional and cognitive-discourse aspects on materials of modern English language]: author. dis. cand. philol. sciences.

Maznova, Y. A. (2008). Problema lingvisticheskogo statysa i struktury terminov [The problem of linguistic status and structure of terms]. *Aktual'nye problem filologii I pedagogicheskoi lingvistiki*, 162–167.

Shalayeva, G. V. (2014). Stryktyrnyi analiz suchasnoi medychnoi terminolohii ta trudnoshchi perekladu bahatokomponentnyh medychnyh terminy [Structural analysis of modern medical terminology and difficulties in translating multicomponent medical terms]. *Aktualni pytannia syspilnyh nayk ta istorii medytsyny*, 90–96.

James, A. McNamara, Jr., Sunil, D. Kapila (2010). Surgical Enhancement of Orthodontic Treatment. University of Michigan.

Orthodontics Catalog. Edition 22. Dentaurum. (2020). Retrieved February 15, 2021 from Orthodontics Catalog, Edition 22 (dentaurum.de).

УДК 81'42

**INTERTEXTUAL MARKERS
IN THE EDUCATIONAL PEDAGOGICAL DISCOURSE
ВИЯВИ МІЖТЕКСТОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ
У НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Тетяна КІБАЛЬНИКОВА

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

tatyanakibalnikova@gmail.com

ORCID ID 0000-0001-6488-5459

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2021.831-832.77-85>

The article addresses the issue of intertextual links in the educational pedagogical discourse. The research is based on the theoretical findings and provisions of foreign scholars as well as the linguists of the post-soviet information space, who consider the intertextual links in the aspect of M.M. Bakhtin's dialogic theory. The basic methods of the research are general scientific (descriptive and analytical) and a specific method of linguistic abstraction. The material of the research is a modern coursebook Focus 1, 2, 3, 4 used in teaching a foreign language in mid-school.

The main objective of the case study is to specify the notion of intertextuality, define its role in the didactic text, and to analyze the main intertextual markers in the English coursebook. The coursebook is viewed in the plane of the "supertext" where all heterogeneous didactic materials are interconnected in the aspect of their sense and situational context. Intertextuality in the didactic text stands in close relation with the category of addressability. It suggests a dialogic link with other texts, actualizes precedence of the didactic text, ensures intersubject connections and fosters socio-cultural competence of pupils. The author differentiates the notions of inner and outer intertextuality.

The intertextual markers in the coursebook are precedent names, utterances, events and texts of different genres. There has been cleared out that the most productive spheres for borrowing precedent names are the social sphere and the sphere of arts; precedent utterances are mostly expressed by complete quotations, proverbs and sayings; precedent situations reflect nationally and universally significant events; precedent texts are adopted authentic text fragments of different genres. Non-verbal intertextual markers are schemes, tables, diagrams and artistic images.

Key words: educational pedagogical discourse, didactic text, intertextuality, precedence, verbal and non-verbal intertextual markers.

У статті розглядається проблема міжтекстових зв'язків у навчально-педагогічному дискурсі. Теоретико-методологічною базою дослідження слугують наукові праці зарубіжних науковців і лінгвістів пострадянського простору, які розглядають міжтекстові зв'язки з позицій теорії діалогічності М. М. Бахтіна. Під час проведення дослідження було задіяно загальні методи (описовий та аналітичний) і спеціальний метод лінгвістичної абстракції. Матеріалом дослідження є сучасний навчально-методичний комплекс для вивчення англійської мови на середньому етапі навчання Focus 1, 2, 3, 4.

Метою наукової розвідки є уточнення поняття інтертекстуальності, визначення її ролі в навчальному тексті й аналіз основних виявів інтертекстуальності в підручнику з англійської